

Левко Лук'яненко – це не просто частина історії. Це легенда-урок для сучасного українського державотворення: віра у власні сили, політична далекоглядність та готовність до найбільшої жертви є тими стовпами, на яких стоїть сучасна українська державність. Його постать має слугувати вічним нагадуванням: свобода, яку ми маємо, не подарована, а викувана вогнем і залізом незламної волі.

Левко Лук'яненко свідомо відмовлявся від привілеїв (зокрема, від державної квартири, як це було з іншими депутатами), залишаючись вірним ідеалам простоти та служіння. Він продовжував боротьбу з корупцією та номенклатурою вже у незалежній Україні, доводячи, що його мета була не влада чи матеріальні блага, а якісна розбудова української держави.

«Не просимо! Не випрошуємо! Здобуваємо!» – це не лише бойове гасло, це філософія українського державотворення. Воно є відображенням і позиції Левка Лук'яненка: незалежність це – не подарунок чи прохання до москви, а результат боротьби і право, взяте власними руками.

Список використаних джерел

1. Лук'яненко Левко Григорович / Л. В. Стасів // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017, оновл. 2019. – URL: <https://esu.com.ua/article-59216>.

2. Лук'яненко Левко Григорович. Сповідь у камері смертника. Вид. 2-ге, допов. Київ : Преса України, 2006. 142 с.

*Тимчишин Павло Андрійович,
курсант навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Власенко Валерій Павлович,
доцент кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

РОЛЬ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ У ПЕРІОД ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Загальною позицією, що визначає релевантність будь-якого явища у процесі своєї реалізації, є досягнення певних цілей. Відповідно для отримання передбачуваного результату мають бути виконані функції або навіть алгоритм

таких функцій, що у своїй сукупності призведе до визначеної конструкції мети. Ураховуючи, що судовий прецедент є юридичною конструкцією, варто розглядати його як структуровану модель функціонування суспільних відносин, що має задовільняти інтереси суспільства і формуватися за допомогою юридичної техніки [1, с. 57]. Наявність достатнього арсеналу техніки правозастосовних актів (принципи, правила, прийоми тощо) максимально забезпечує відповідність сформульованих положень змісту норм права, надає чіткості викладу та доступність для усвідомлення, конкретизує питання, що становлять предмет правового регулювання, досягається мета норм права [2, с. 38]. Роль судового прецеденту під час розгляду кримінальних проваджень у період дії правового режиму воєнного стану полягає у формуванні єдиних орієнтирів для застосування норм матеріального і процесуального права в умовах, коли традиційні механізми правозастосування функціонують під постійним впливом факторів війни. Рішення Верховного Суду, ухвалені в нових реаліях, виконують роль стабілізатора правової системи – вони уніфікують тлумачення норм, узгоджують національну практику з міжнародним гуманітарним правом і задають чіткі орієнтири для слідчих, прокурорів і судів. У період воєнного стану, коли обставини злочину часто пов'язані з окупацією територій, діями військових формувань або обмеженням доступу до доказової бази, судовий прецедент виконує практичну функцію – він створює фундамент для об'єктивного, послідовного і законного розгляду проваджень незалежно від складності умов [3, с. 254–255].

Характерним прикладом такого прецеденту є рішення Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду України від 28 лютого 2024 року (провадження № 51-6134км23, справа № 753/14148/21), яким залишено в силі вирок за ч. 1 ст. 438 КК України стосовно посадовця окупаційного «військкомату» в АР Крим [4]. Суд підтвердив, що організація примусового призову цивільних осіб на окупованій території до збройних сил держави-агресора є порушенням законів і звичаїв війни. При цьому колегія суддів узгодила тлумачення статті 438 КК України із нормами міжнародного гуманітарного права, які забороняють будь-які форми примусу цивільних осіб до служби у військах держави, що здійснює окупацію. Суд визначив, які саме докази є релевантними для підтвердження цього кримінального правопорушення: документи окупаційних органів, свідчення очевидців, публічні повідомлення про призов, матеріали, що підтверджують контроль території державою-агресором. Таким чином, Верховний Суд України заклав практичну модель доведення вини за подібними провадженнями, яку слідчі органи тепер застосовують як орієнтир при документуванні аналогічних фактів та подій.

Зміст цього рішення важливий не лише для кваліфікації воєнних злочинів, а й для організації самого процесу доказування. Верховний Суд України фактично вказав, що для встановлення вини необхідно довести: 1) факт окупації території державою-агресором; 2) конкретні дії посадових осіб, спрямовані на організацію або забезпечення примусового призову; 3) усвідомлення ними забороненого характеру своїх дій [5, с. 93–97]. Це формує

логіку побудови предмета доказування у подібних кримінальних провадженнях і дозволяє уникнути помилок при розмежуванні складів воєнних злочинів і колабораційної діяльності. Судовий прецедент набув практичного значення, його положення активно цитуються у подальших судових рішеннях, а також у методичних рекомендаціях Офісу Генерального прокурора та органів досудового розслідування, що сприяє єдності практики.

Іншим важливим прикладом є постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду від 7 жовтня 2024 року (справа № 755/6898/21, провадження № 51-4645км23), яка стосувалася продовження строків досудового розслідування у провадженнях, відомості про які були внесені до ЄРДР до 16 березня 2018 року. Верховний Суд України усунув тривалу процесуальну невизначеність і встановив, що для таких проваджень застосовується правовий режим, чинний на момент внесення відомостей. Отже, у певних категоріях проваджень рішення про продовження строку може приймати прокурор без звернення до слідчого судді. Водночас якщо продовження було здійснено суддею, це не порушує прав сторін і не впливає на допустимість доказів [6]. Таким рішенням Суд фактично унеможливив зловживання процесуальними інструментами, коли захист намагався оскаржити результати розслідування виключно з формальних підстав, і закріпив стабільний порядок дій у надзвичайних умовах воєнного стану, коли строки розслідування можуть об'єктивно порушуватись через бойову обстановку чи окупацію територій. Практичний зміст цього прецеденту полягає у спрощенні роботи органів досудового розслідування та прокуратури. Тепер у кожному кримінальному провадженні під час воєнного стану слідчі керуються чіткою послідовністю дій: перевіряють дату внесення відомостей до ЄРДР, застосовують відповідний правовий режим, документують усі рішення прокурора або судді щодо строків. Це усуває ризики втрати доказів через формальні порушення і зміщує акцент судового розгляду на оцінку доказової бази. У результаті створено єдиний стандарт допустимості доказів, що забезпечує їх стабільність навіть за тривалого строку розслідування або зміни процесуального керівника.

Таким чином, наведені прецеденти – про кваліфікацію примусового призову цивільних осіб на окупованих територіях і про процесуальний порядок продовження строків досудового розслідування – виконують системну функцію для всієї судової практики в умовах правового режиму воєнного часу. Перше рішення забезпечує узгодженість національного кримінального права з міжнародним гуманітарним, формує чіткі критерії доведення вини за воєнні злочини. Друге – стабілізує процесуальні засади, створюючи передбачувані умови для ефективного розслідування і судового розгляду. Вони спільно формують правовий баланс між вимогами оперативності та дотриманням принципу верховенства права навіть у період дії воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Гусарев С. Д., Власенко В. П. Функціонально-видова характеристика юридичних конструкцій. *Науковий вісник Ужгородського національного*

університету. Серія: Право. 2025. Том 1 № 88. С. 55–61. URL : <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/328832/318585>

2. Vlasenko, V. (2024). Legal reservations in fulfilling the purpose of the European principle of legal certainty on the example of Ukrainian legislation. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 14(3), 33-42. <https://doi.org/10.56215/naia-chasopis/3.2024.33>

3. Орловська Н. А. Судовий прецедент як джерело кримінального права України. Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія" : зб. наук. праць / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред), Ю. П. Аленін [та ін] ; відп. за вип. В. М. Дрьомін ; МОН України, НУ "ОЮА". Одеса : Юрид. л-ра, 2014. Т. 14. С. 254-262.

4. Верховний Суд. Касаційний кримінальний суд (Третя судова палата). Постанова від 28.02.2024 у справі № 753/14148/21 (провадження № 51-6134км23). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/117402461> (дата звернення: 30.10.2025).

5. Максимович Р. Л. Судовий прецедент як джерело кримінального права. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 1 (11). С. 93–102. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3704> (дата звернення: 30.10.2025).

6. Верховний Суд. Об'єднана палата Касаційного кримінального суду. Постанова від 07.10.2024 у справі № 755/6898/21 (провадження № 51-4645км23). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/122302600> (дата звернення: 30.10.2025).

Ткачова Діана Андріївна,
здобувачка ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
експертно-криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Носенко Олександр Володимирович,
доцент кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філософських наук, доцент

КУЛЬТУРА ЗОВНІШНЬОГО ВИГЛЯДУ ДЕРЖСЛУЖБОВЦЯ: ЕТИЧНА ТА ЕСТЕТИЧНА СКЛАДОВА

Культура зовнішнього вигляду державного службовця формується як складова етичної поведінки та професійної репутації, суттєво впливаючи на рівень довіри громадян до органів влади. У сучасному демократичному суспільстві зовнішній вигляд представника держави розглядається не лише як